

MÁRTON LÁSZLÓ

Fehér ing vörös folttal

Az volt az utolsó napom, huszonkilenc évvel ezelőtt, Milánóban, és ennek az utolsó napnak is eltelt már majdnem a fele. Vagyishogy számomra eltelt már majdnem az egész, mert éppen háromnegyed órám volt a vonat indulásáig, és ez volt az utolsó vonat, ami még egészen biztosan indult, mert hallottam, hogy óriási nagy sztrájk lesz, és meg fog bénulni a közlekedés. Nekem pedig három napja lejárt a kiutazási engedélyem, és amikor a diákszállóról hazatelefonáltam R-beszélgetéssel (illetve haza nem lehetett, mert otthon nem volt telefon, hanem a vállalatához), akkor azt mondták, hogy induljak, de azonnal vagy ahogy ők mondták, „ész nélkül”, mert máskülönben elveszik az útlevelemet, „bevonják”, és aztán leshetem, hogy mikor adnak majd másikat.

És még egy fegyelmi tárgyalás is kinéz nekem, de ha most azonnal indulok, és elérem Bécsben a csatlakozást, akkor megúszhatom szóbeli, vagy legrosszabb esetben írásbeli figyelmeztetéssel. Ha viszont elkezdődik a sztrájk, és én itt ragadok, akkor megnézhetem magamat. Akkor már az is jobb, ha egyáltalán haza se megyek.

Nem mintha valami túl nagy feneket akarok keríteni ennek az egész dolognak, mert én csak azt akarom elmesélni, hogy hogyan szarták le a fagylaltomat a galambok. De azért szeretném, ha érthetőek volnának a körülmények, mert ez már eléggé régen történt, és azóta sokat változott a világ.

Na szóval, háromnegyed órám volt a vonat indulásáig, és én elhatároztam, hogy ezt a háromnegyed órát kiélvezem az utolsó percig, az utolsó másodpercig, mert ez a háromnegyed óra Milánó még az enyém, ezt nem vehetik el tőlem.

Pontosabban fogalmazva, csak harmincöt perc az enyém, ugyanis kiszámítottam, hogy nyolc perc alatt jutok el a pályaudvarra, ha sietek egy kicsit, és két perc kell, hogy megtaláljam a vonatomat, ezt le kell vonni a negyvenöt percből, de a maradék harmincöt percet most már aztán tényleg nem hagyom, hogy elvegyék!

Ott álltam egy téren, valami Babilonról vagy Babilárról volt elnevezve, volt ott egy csomó lődörgő ember, és az emberek a háta mögött egyszerre csak megláttam egy fagylaltost. Egy igazi, tipikus olasz fagylaltárust! Nagyon jó fagylaltos lehetett, mert hosszú sor állt előtte, igaz, meleg is volt.

Egész idő alatt, az előző naptól a mostani utolsóig a közelébe se mentem az olasz fagylaltnak, mert nem akartam fájdítni a szívemet. Egy adag fagylalt 100

lírába került, nekem pedig nagyon szigorúan be volt osztva a pénzem. Ti azt el sem tudjátok képzelni, hogy milyen ijesztő volt ott az 1-es után az a két nulla. De most a legvégén csakazértis megnézem én magamnak azt a fagylaltárust! Szó, ami szó, csinos férfi volt, egy pillanatig arra gondoltam, hogy jó lenne megismerkedni vele. De aztán eszembe jutott, hogy: hülye vagy te, mit akarsz csinálni harmincöt perc alatt?!

Úgyhogy inkább csak a fagylaltokat néztem. De még azok is olyanok voltak, hogy káprázott a szemem. Volt ott minden: sztracsatella! Meg amaretto! Meg tutti-frutti! Meg tiramisú! Micsoda nevek! És micsoda színek! Volt ott kék fagylalt, zöld fagylalt, lila fagylalt, pöttyös meg csíkos fagylalt, még négyzetrácsos fagylalt is volt! Nálunk meg otthon... Most már nálunk is van pöttyös meg csíkos, de akkor! Vanília, csokoládé, puncs, oszt' jó napot!

Azok a hetvenes évekbeli rosszkedvű magyar fagylaltok! Ízetlenek és barátságatlanok voltak, mint a harmadik hívásra érkező villanyszerelő. Vagy mint a Gagarin cukrászbrigád a kötelező színházlátogatáson! Vaníliagombóc Békéscsabán: jó, hogy bele nem harapott a nyelvembe! Rumosdió Győrben: kis híján el kérte a személyi igazolványomat! Málnafagylalt, Budapest, Nefelejcs utca: a megszólalásig hasonlított Ravatal Ervin elvtárs fejbübjéhez, amikor megkérdezte tőlem: „Nem fiatal maga egy kicsit ahhoz, hogy máris elutazhasson Olaszba?”

Kiszámítottam, hogy tíz-tizenkét perc alatt végigállok a sort, az utolsó líráért veszek egy hatalmas nagy adag dupla fagylaltot. Olyan nagyot, hogy a homloka közepéig felhúzza azt a szép vastag szemöldökét a fagylaltos legény. Aztán, míg elnyalogatom azt a nagy adagot, az is körülbelül tíz-tizenkét perc. Aztán tíz-tizenkét percekig ráérősen fogok bámészkodni. Kiélvezem az olaszországi nyaralás utóízét a nyelvemen és a szájpadlásomon.

Akkoriban vagy néhány évvel azelőtt emelték fel a személyenkénti valuta keretet hetven dollárról száztízre. Ti azt el sem tudjátok képzelni, hogyan élhet az ember egy nyugati országban száztíz dollárból egy hónapon át. Amikor arra vagyunk berendezkedve, hogy nyomorogni kell, az persze más. De mikor azzal indul el az ember, hogy életünkben először itt vagyunk a híres-nevezetes Nyugaton, ahol mindent meg lehet vásárolni, meg lehet látogatni, meg lehet bámulni, meg lehet kóstolni, akkor mégiscsak szégyenletes dolog úgy viselkedni, mint egy utolsó koldus.

Előtte olvastam egy könyvet, mely Nyugatra induló utazóknak ajánlotta a takarékoskodás különböző fortélyait és furfangjait. Mintegy mellesleg óva intett az utcai kéregetéstől és attól, hogy a nagyáruházakban bárki lopni próbáljon, vagy az étteremből fizetés nélkül távozzék, mert úgyis megfogják. Annyira szégyelltem magamat, amikor olvastam ezt a részt, mintha máris elkövettem volna valami bűnt. És aztán az egész olasz nyelvből annyi maradt meg bennem, hogy „quanto costa?”, mennyibe kerül, meg hogy „molto caro”, nagyon drága.

De aztán azt is mondták nekem, hogy Olaszországban könnyű az élet. Az ember kimegy a piacra, beszerez egy kis kenyeret, egy kis túrót, iszik rá vizet a szö-

kókhútból, oszt' azzal egész nap elvan. A barátnóm kölcsönadta a diákigazolványát: igaz ugyan, hogy a fényképe nem túlzottan hasonlított rám, de azzal biztosított, hogy a fényképet nem szokta nézni a kutya se, és hogy én ezzel a diákigazolvánnyal bemehetek a múzeumokba meg a diákszállókba is. De különben is, Olaszországban annyira meleg van, hogy elég egy hálósák vagy két pokróc, és azzal már lehet a szabad ég alatt aludni. Viszont mindig tartsak magamnál spray-t, arra az esetre, ha álmomban egy vagy több férfi rám támadna és meg akarna erőszakolni.

Mindezekből annyi valósult meg, hogy egész idő alatt azt állítottam magamról, főiskolai hallgató vagyok, a Ho Si Miny tanárképző főiskolára járok. Meg azt is mondtam, hogy orvostanhallgató vagyok, amiből annyi legalább igaz volt, hogy két évig ápolónő voltam. Meg azt is mondtam, hogy huszonkét éves vagyok, pedig huszonhét voltam, és ez a két szám csak magyarul hangzik majdnem ugyanúgy.

Na most a dolog úgy áll, hogy nekem azért nemcsak az a száztíz dollárom volt, amit az Állam Bácsi kegyeskedett engedélyezni, mert először is vettem feketén kétszáz nyugatnémet márkát, másodszer pedig, ami szintén fontos, kaptam az anyukáméktól valamennyi schillinget is. Nem sokat, mert ők is utazni készültek, de azért nagyon kedves tőlük, hogy ennyire törődnek velem.

Annyira gondoskodni akartak rólam, hogy még abba is beleszóltak, hová tegyem az illegális pénzt. Mondta az anyukám, hogy tegyem a bugyimba. Persze nem csak úgy natúr, hanem, előbb csomagoljam be vízhatlanul, higiénikusan. Akkor már berakhatom. Bugyit azért nem szoktak megnézni. Mindent megnéznek, de azt azért nem. Három évvel korábban az anyukámnak se nézték. Igaz, hogy akkor jóformán semmit se néztek, alighogy ki kellett nyitni a koffert, már lehetett is visszacsukni.

Mondtam a szüleimnek, hogy: Én! Bugyiba! Pénzt! Nem teszek!, és bevágtam az ajtót. Nagyon dühös voltam rájuk, pedig nem kellett volna, mert hát mégiscsak jót akartak.

Akkor vetítették azt a francia filmet, aminek az volt a címe, hogy *A háborúnak vége*. Volt abban egy olyan jelenet, hogy az illegális kommunista csávó kinyomja a borotvakrémes tubusból a krémet, szétnyitja a tubust a túlvégén, és úgy teszi be az apróra összehajtogatott haditervet. Vagy titkos kapcsolatot, mit tudom én. Egy ismerősöm, akivel éppen szakítottam (azért is utaztam egyedül), tanácsolta, hogy én is ugyanígy rakjam be a pénzt a tubusba. Ugyanis azt a filmet még együtt láttuk, és az egy szép emlék volt.

Mondtam neki, hogy: hülye vagy, te Bandi. Mit fogok mondani a vámosoknak, miért van nálam borotvakrém? Ez persze átlátszó kifogás volt, mert rakhattam volna fogkrémes tubusba is azt a pénzt. De én tudtam, hogy a Bandi haragszik rám, és hogy bosszút akar állni, és ha megfogadom a jótanácsát, akkor Hegyeshalomnál a vámosok rögtön a tubusaimat kezdik nézegetni.

Na, mindegy, nem ezt akarom mondani. Hanem azt, hogy álltam a sorban a Szent Babilon vagy Babila téren, és néztem a fagyaltos fiút, milyen ügyesen

dolgozik a lapátjaival, és volt még összesen kétszáz lírám. Szép, izmos karja volt, mármint a fiúnak, és szorgalmasan lapátolt vele. Húszféle fagylaltja volt neki, és mindegyik fagylaltrekeszből kiállt egy kis lapát, azokkal evezett, pontosan úgy, mint egy gályarab. Azért képzeltem gályarabnak, mert szívesen megkorbácsoltam volna, hogy evezzen frissebben, gyorsabban, ugyanis kurvára lassan haladtunk. Kurvára meleg volt, kurvára sok ember volt a téren, és még az embernél is több galamb (valaki egyszer azt mondta az ilyen hemzsegő nagyvárosi galambra, hogy szárnyas patkány), és én most már kurvára dühös vagyok, amit abból is észrevehettetek volna, hogy meg akarom korbácsolni a huszonkilenc évvel ezelőtti fagylaltos gyereket.

Ha csak egy kicsit is eszembe jut ez a fagylaltos történet, rögtön felidegesítem magamat.

Pedig ez a fiú nem tehetett arról, ami történt. Még csak az sem az ő hibája volt, hogy lassan haladt a sor, mert ő aztán igyekezett, ahogyan csak tőle telt. Nem is volt baj, hogy nem haladtunk gyorsabban, mert addig is nézegethettem, ahogyan hajladozik. Már nem a fagylaltot kívántam, hanem őt. Vagy legalábbis azt kívántam, hogy minél tovább tartson a sorállás. Hogy addig is nézhessem a homlokán gyöngyöző verejtéket.

Aztán persze sorra kerültem. És amilyen szerencsétlen az ember, a döntő pillanatban szinte sohasem a lényegről beszél. Sohasem arról, ami hevíti és megdermeszti, ami űzi-hajtja és ami gúzsbaköti, mert azt el sem tudjuk mondani. Helyett azt mondjuk, hogy tutti-frutti, meg hogy quanto costa.

A fiú pedig mosolygott, és evezett a lapátjaival, mint egy gályarab. Fél kézzel evezett, mert a másik kezében a kosárkát tartotta, amibe gyömöszölte a rikító színű, tejszínes, fagyos iszapcsomókat. Közben én is rámosolyogtam, és átkoztam magamat a hülyeségemért, hogy miért is nem jöttem ide tegnap ilyenkor! Akkor még esetleg megpróbálhattam volna valamit, na de most, amikor mindjárt indul a vonat, most mit akarsz csinálni, te hülye picsa? .

Elnézést, nem kedvelem a durva beszédet. A hülye picsával azt akarom érzékelteni, hogy közben eszembe jutott: huszonöt percem van a vonat indulásáig, és addig nem ártana benézni egy női mosdóba is. Nem lehet következmények nélkül megkívánni egy férfit, ennek már pusztán gondolata is kellemetlenséggel járhat. És akkor egyszerre csak azon vettem észre magamat, hogy megszabadultam az utolsó kétszáz lírámától, és ott állok a Babilon téren, kezemben egy kétszázötven grammos, jéghideg dobozzal, melyből úgy magasodik fel a műanyag kanálka, mint egy igénytelen síremlék, és az én fagylaltos fiúm valaki mással foglalkozik, én ide se néz többé.

Eszembe jutott, hogy: mi lenne, ha mégiscsak lekésném a vonatot, és visszajönnék ehhez a gyönyörű fagylaltos fiúhoz, ehhez a hideget osztogató, forró gályarabhoz, és megkérdezném tőle, mit csinál munkaidő után? Mert amikor azt gondolom, hogy már késő, az tulajdonképp önáltatás, akkor hazudok magamnak, mert még nem késő, csak éppen számolni kell bizonyos kellemetlenségekkel.

A kellemetlenségekről meg az jutott eszembe, hogy: fuccs a női mosdónak, mert ott elkérnek legalább száz lírát, én pedig az utolsó pénzemet elköltöttem fagylaltra, melyet már nem is érek rá megenni!

Feltámadt bennem a dac. Márpedig én a rendelkezésemre álló néhány perc alatt magamba tömöm, felszürcsölöm ezt a fagylaltot, az egészet! Ez még az enyém! Ezt már nem lehet elvenni tőlem!

Tévedtem. Lehetett.

A Babilon téren dörrenés hallatszott, vagy annál kicsit kevesebb, durranás. Valaki eldobhatott egy petárdát, vagy egy autó kipufogócsövében robbanhatott az utógyújtás. Nem történt semmi különös, az emberek nem ijedtek meg.

De a galambok igen. Hangos szárnycsattogással fölrebbentek, riadtan köröztek a tér fölött. És éppen abban a szempillantásban, amikor nyúltam a fejfaként meredező kanál után, az egyik réműlt galamb ürüléke rátoccsant a fagylaltra.

Azt hittem, hogy sírva fakadok. Pedig nem vagyok az a kimondottan pityergős fajta. Jó nagy adag szar volt, és jó híg volt, majdnem teljesen beterítette a fagylaltot.

Nem azért mondom, nincs bennem zsigeri irtózás a szartól, ápolónő koromban volt elég rondaság a kezeim közt. Arról már nem is beszélve, hogy nyaranta a nagyszüleimnél folyton kilopakodtunk a baromfiórhoz, és megeszegettük a száraz tyúkszart. Uzsonnára kaptunk zsíros kenyeret, ahhoz ettük. Édeskés íze volt. Azt hallottam, hogy tényleg tartalmaz cukrot.

Na de mi ott a nagyszüleimnél szegények voltunk, most meg itt vagyok Milánóban, és nem azért vagyok itt, hogy az utolsó perceimben az utolsó fagylaltomról kanalazzam a galambürüléket! Azt ugyanis elhatároztam, hogy most már csak azért is elfogyasztom a fagylaltomat, vagy legalább az alsó kétharmadát, ami menthető, és a műanyag kanálkával lekapirgáltam a felső rétegeket, azok pedig hangosakat placcsantak a szép sárga kőkockákon, amikkel ki volt rakva az a tér.

Akkor odalépett hozzám egy férfi. Valamit magyarázott, amiből annyit értettem, hogy ő a Skálában dolgozik, és hogy nagyon sietős a dolga. Ezzel szemben csöppet sem úgy viselkedett, mint aki siet. Csak állt, és nézett rám. Emiatt viszont elfeledkeztem róla, hogy kettőnk közül inkább nekem van okom a sietésre, mert mindjárt elmegy a vonatom. Vagyishogy a vonatról az jutott eszembe, hogy Pesten, a Nyugati pályaudvar mellett is van egy Skála, csak ott nem szoktak énekelni.

Mondta a férfi, hogy mindjárt kezdődik a Skálában a próba, és hogy emiatt sajnós egy perc ideje sincs.

Közben csak állt, és nézett, és mindenemet jól megnézte, mintha meg akarná jegyezni. Idős férfi volt, vagyis nálam tizenöt–húsz évvel idősebb, tehát egyszerűen csak idősnak láttam. Gondosan, elegánsan volt öltözködve, fehér inget viselt, feketecsíkos nyakkendőt aranytúvel, homokszínű nyári öltönyt, széles karimájú fehér kalapot, melyet a kezébe vett, és akkor láttam, hogy nem izzad, pedig rekkenő hőség volt. Viszont azt is láttam az öltönyön és a fehér ingen keresztül, hogy egy kicsit petyhüdt a húsa.

„Na jól van” – gondoltam –, „itt maradok Milánóban, de akkor vegyél felesé-
gül.” Ezt persze nem tudtam elmondani neki, ehelyett azt mondtam, hogy or-
vostanhallgató vagyok Debrecenben, az pedig egy eléggé nagy város Magyar-
ország keleti részén, és hogy közel van hozzá Kisújszállás, Kisújszállás.

Azt, hogy Kisújszállás, Kisújszállás, azért mondtam a pasinak, mert az éjsza-
kát egy padon töltöttem egy másik magyar csajjal, akit Magdinak hívtak, és
ő Kisújszállásra valósi volt, nekem meg olyan érzésem támadt, hogy mindjárt el-
száll a kisujjam. Úgy verdesett a kisujjunk, mint egy megcsonkított madárszárny,
vagy mint egy csupasz madárfióka, aki mindjárt megtanul szállni. Egyikünk ver-
desett a kisujjával, és kiabálta: „Kisujj! Szállás!”, másikunk meg fuldoklott a ne-
vetéstől, aztán cseréltünk, ezt csináltuk egész éjszaka. Amiből az is kiderül, hogy
kisujjunk az még volt, ellenben szállásunk nem volt.

Mondja nekem a férfi, hogy ő karmester a Skálában, vagy első hegedűs, már
nem emlékszem pontosan, és hogy ő még eddig soha, egyetlenegy próbáról nem
késett le, mindazonáltal ő mégis meghívna ebédre. Ott a sarkon van egy trattoria,
egy vendéglő, ott jól főznek, jó a konyha, higgyem csak el neki.

Tudjátok mit, elhittem. Az a helyzet, hogy előző nap ettem utoljára, úgyhogy
az a madárlátta fagylalt, amiről olyan sokat beszéltem eddig, az lett volna az ebé-
dem, sőt a reggelim, sőt a vacsorám is egyben. Ez a sarkon levő trattoria egy ön-
kiszolgáló vendéglő volt, de nem ám olyasféle, mint nálunk, hanem tiszta volt,
rendes volt, jólöltözött emberek ültek az asztaloknál, és jóízűen, jókedvűen ettek,
amiből már látható volt, hogy itt a konyha tényleg rendben van.

A férfi pedig rakott a tálcámra mindenfélét: minestronét, ami egy ilyen zöld-
ségleves, meg vékony szeletekre vágott borjúsültet, meg egy piskótaféle süte-
ményt. Mondtam, hogy köszönöm, elég lesz már. Erre még egy salátát is oda-
rakott. Mondta, hogy ne haragudjak, amiért ő nem eszik most, de ő próba előtt
soha nem szokott enni.

És még vörösbort is vett nekem, negyed litert. Szépen kitöltötték egy nagy,
öblös, talpas pohárba. Már akkor is szerettem a jó vörösbort, és azt gondoltam,
hogy ez a legjobb kárpótlás a fuccsba ment fagylaltért.

Odaértünk a pénztárhoz, a férfi mondott valamit a pénztárosnőnek, és fize-
tett, a nő pedig mutogatott az egyik sarok irányába. Ott még volt egy szabad asz-
tal, különben telt ház volt. Mondta a férfi, hogy odáig még elkísér, de aztán tény-
leg mennie kell, mert mindjárt kezdődik a próba. Átvillant az agyamon, hogy
meg kellene nézni, vajon szőrös-e a hasa, mert az ilyeneknek többnyire szőrös.
Haladtunk a sarokasztal felé, én elől a tálcával, ő mögöttem üres kézzel. Úri-
ember volt, udvarias volt, előre engedett.

Mintha a világ legtermészetesebb dolga volna, egyszerre csak azt mondtam
neki: ha akarja, próba után találkozhatnánk. Illetve csak készültem ezt mondani,
mert engem úgy neveltek, hogy amikor az ember ilyet mond, akkor a szemébe kell
nézni annak a férfinak. Gyorsan hátrafordultam tehát, hogy a szemébe nézzek.

Ezt pedig, őszintén szólva, rosszul tettem. Ez egy rossz mozdulat volt. Először csörömpölést hallottam, ez volt a szép, nagy, öblös pohár. Aztán egy nagy, vörös foltot láttam, ez volt a bor. Azt hiszem, chianti volt, sőt biztos. Addig még sohasem ittam chiantit, és most már nem is fogok egyhamar. Elképesztő, hogy milyen nagy szövetfelületet be tud színezni egy nagy pohár sűrű, sötét vörösbor! Csuumor vörös volt a fehér ing, vörös volt a homokszínű zakó és a nadrág.

Csak aztán néztem a szemébe a férfinak. Udvarias volt, mondta hogy niente, vagyis hogy semmi baj, de láttam a szemén, hogy legszívesebben leharapná az orromat, sőt akár az egész fejemet is. Láttam, hogy komolyan haragszik rám, és nem hiszi el, hogy orvostanhallgató vagyok Debrecenben. Rájöttem, hogy nem is tetszem neki, hanem egyszerűen csak azt hitte, hogy aki Magyarországról jön, az kommunista, és politikai elkötelezettségből hívott meg.

Most aztán itt áll csuumor vörösen.

De az igazi szörnyőség még csak most következett. Jött a személyzet kefékkel, szivacsokkal, és bekísérték, vagy inkább berángatták a férfit a férfi mosdóba. Olyan volt, mint egy razzia. Mint amikor a *Kockázat*-ban az összekötő partizánalvezért elviszi a Gestapo. Rám meg ügyet se vetett senki. Ott álltam, kezemben a tálcával, és nem tudtam, mit csináljak.

De csak egy pillanatig nem tudtam. Mert aztán tudtam.

Volt ott egy állványon dekorációnak egy madárfészek, tollas műmadarakkal. A fészek vattából volt. Leraktam a tálcát az üvegszilánkok mellé a földre, kitéptem a fészekből egy marék vattát, és berohantam a női mosdóba. Nem akarom részletezni, de tényleg az utolsó pillanatban végeztem el a szükséges igazítást. Fél perccel később nekem is lett volna jó nagy vörös foltom, a szoknyám közepén.

A többi már nem érdekes. Kirohantam a vendéglőből, ránéztem az órára, és láttam, hogy a vonatom tíz perccel ezelőtt elment. Szerettem volna visszásünderögni a vendéglőbe, hátha még nem vitték el a tálcámat és az ételeimet. De ha felrúgták is, ha beletapostak is az ételbe, hátha összekapkodhatnék a padlóról néhány falatot, hátha gyorsan betömhetném őket a számba! Mégis inkább a pályaudvar felé vettem az irányt, bármennyire kóbor kutyának (azaz, ne szépítsesük, szukának) éreztem is magamat.

Sokmindenre gondoltam, csak arra nem, hogy nemcsak én fogok késni, hanem a Róma felől érkező bécsi expresszvonal is, így tehát egyszerre érkezünk a peronra, a vonat meg én. Egyikünk felszállt a másikunkra, másikunk elindult az egyikünkkel.

Arra már nem volt lehetőség, hogy cseréljünk.